

Odnos usamljenosti, privrženosti i stavova prema kućnim ljubimcima

Bušljeta, Roko Miran

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:408832>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Preddiplomski studij psihologije (jednopedmetni)

Roko Miran Bušljeta

**Odnos usamljenosti, privrženosti i stavova prema kućnim
ljubimcima**

Završni rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju
Preddiplomski studij psihologije (jednopedmetni)

Odnos usamljenosti, privrženosti i stavova prema kućnim ljubimcima

Završni rad

Student/ica:

Roko Miran Bušljeta

Mentor/ica:

Krešimir Prijatelj, mag. psych.

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Roko Miran Bušljeta**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Odnos usamljenosti, privrženosti i stavova prema kućnim ljubimcima** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 6. listopada 2023.

Sažetak

UVOD.....	4
1.1. USAMLJENOST.....	4
1.2. PRIVRŽENOST KUĆNIM LJUBIMCIMA.....	6
1.3. STAV PREMA KUĆNIM LJUBIMCIMA.....	7
CILJ, PROBLEMI, HIPOTEZE.....	10
2.1 CILJ.....	10
2.2 PROBLEMI.....	10
2.3. HIPOTEZE.....	10
METODA.....	10
3.1. SUDIONICI.....	10
3.2. MJERNI INSTRUMENTI.....	11
<i>Kratka verzija UCLA skale usamljenosti.....</i>	<i>11</i>
<i>Adaptirana Lexington skala privrženosti kućnim ljubimcima.....</i>	<i>11</i>
<i>Skala stavova prema kućnim ljubimcima.....</i>	<i>12</i>
<i>Sociodemografski upitnik.....</i>	<i>12</i>
3.3. POSTUPAK.....	12
REZULTATI.....	13
RASPRAVA.....	16
ZAKLJUČAK.....	20
LITERATURA.....	21

SAŽETAK

Stav prema kućnim ljubimcima povezan je s brojnim aspektima funkcioniranja pojedinaca. Tako pozitivan stav pojedinca prema ljubimcima može služiti i kao prediktor njegovog odnosa i ponašanja prema okolišu, životinjama općenito te njihovoj zaštiti. Stav pojedinca prema kućnim ljubimcima u međuodnosu je s privrženosti pojedinca kućnim ljubimcima pa tako osim što stav utječe na vjerojatnost suživota s ljubimcima, sama privrženost kućnim ljubimcima također utječe na stav. Kronična je usamljenost u današnje vrijeme povezana sa mnogim psihofizičkim problemima, poput kardiovaskularnih bolesti, povišenim krvnim tlakom, slabijim kognitivnim funkcioniranjem, pojavom psihoza, depresije, Alzheimerove bolesti i sl. Ovim se istraživanjem ispitivao odnos usamljenosti te privrženosti i stava prema kućnim ljubimcima primjenjujući upitnike UCLA-U, LAPS i PAS na 115 sudionika (od čega 15.6% muškaraca i 84.4% žena, te 81.7% činili su vlasnici ljubimaca i 18.3% sudionici bez ljubimaca) u dobi od 18 do 29 godina ($M=23.86$; $SD=2.75$) (Allen i Oshagan, 1995; prema Lacković-Grgin i sur., 2002; Ombla i Penezić, 2010; Penezić i Levačić, 2010). Tako je utvrđeno kako postoji pozitivna povezanost između varijabli stava prema ljubimcima i privrženosti prema njima, te kako postoji i pozitivna povezanost među varijablama privrženosti kućnim ljubimcima i razine osjećaja usamljenosti. Drugim riječima, pojedinci više razine privrženosti pokazuju pozitivnije stavove prema kućnim ljubimcima i više razine usamljenosti. S druge strane nije utvrđena razlika u razini usamljenosti između sudionika koji su vlasnici i onih koji nisu vlasnici kućnih ljubimaca. Rezultati ovog istraživanja usmjereni su ka boljem razumjevanju usamljenost i efekt koji ljubimci imaju na nju te je dodatno ispitan odnos privrženosti kućnim ljubimcima i stavova prema njima.

Ključne riječi: Stav prema kućnim ljubimcima, privrženost kućnim ljubimcima, usamljenost

SUMMARY

Attitudes towards pets are connected to variety of aspects of individuals' functioning. A positive attitude toward pets can serve as a predictor of one's relationship and behavior with the environment, animals in general and their protection. Attitude toward pets is also intertwined with person's attachment to them, so as attitude can affect probability of having an animal, level of attachment can influence one's attitude. Today chronic loneliness is associated with many psychophysical problems such as cardiovascular diseases, high blood pressure, impaired cognitive functioning, and development of psychosis, depression, Alzheimer's disease, and more. The research examined the relationship between loneliness, attachment, and attitudes towards pets, using the UCLA-LS, LAPS, and PAS questionnaires on 115 participants (of which 15.6% were male and 84.4% were female, and 81.7% were pet owners, while 18.3% were not pet owners) aged between 18 and 29 years ($M=23.86$; $SD=2.75$) (Allen i Oshagan, 1995; prema Lacković-Grgin i sur., 2002; Ombla i Penezić, 2010; Penezić i Levačić, 2010). Positive correlations were found between attitude and attachment to pets, and also between person's attachment to pets and feeling of loneliness. In other words, individuals with higher levels of attachment to their pets show more positive attitudes towards them and higher levels of loneliness. However, no difference was found in levels of loneliness between pet owners and non-pet owners. These results aim to improve our understanding of loneliness and effects pets can have on it, but also for better understanding of relationship between attachment to pets and attitudes toward them.

Key words: Attitude toward pets, attachment to pets, loneliness

UVOD

1.1. USAMLJENOST

Usamljenost je široko rasprostranjena u populaciji, ali i unatoč toj prevalenciji, zbog njezine ju je kompleksnosti teško definirati. Naime, dok se 80% populacije mlađe od 18 godina ponekad osjeća usamljeno, ovaj se postotak smanjuje kroz srednju odraslu dob te ponovno raste u starijoj životnoj dobi, u kojoj više od polovice populacije opisuje određene aspekte usamljenosti. (Berguno i sur., 2004; Hawkley i Cacioppo, 2010; Pinguart i Sörensen, 2001). Osim životnog razdoblja u kojem se pojedinac nalazi, postoje brojni drugi faktori, poput spola, gubitka partnera, introvertiranosti, niskog socioekonomskog statusa, fizičke izoliranosti i slično, koji mogu utjecati ili moderirati pojavu i razinu osjećaja usamljenosti (Cacioppo i sur., 2006; Hawkley i sur., 2009; Netz i sur., 2013; Ong i sur., 2016). Usprkos poteškoćama kada je u pitanju njezino definiranje, većina se autora u ovom području slaže je kako usamljenost karakterizira averzivan i negativan osjećaj odbačenosti (APA, n.d.; Hawkley i Cacioppo, 2010; Petz, 2005). Neovisno o implicitnim opisima, prve znanstvene definicije usamljenosti pojavile su se sredinom 20. stoljeća, kada Tillich (1959) opisuje usamljenost (engl. *loneliness*) kao negativan afekt koji proizlazi iz osjećaja izoliranosti, dok samoću (engl. *solitude*) smatra pozitivnim stranom dobrovoljnog fizičkog povlačenja od drugih, koja pojedinca potiče na samosvjesnost i samootkrivanje (APA, n.d.; Cacioppo, i sur. 2014). Upravo je ova podjela na stvarnu i percipiranu ili afektivnu izoliranost važna u definicijama koje su uslijedile. Takve definicije opisuju usamljenost kao negativno emocionalno stanje koje nastaje kao posljedica subjektivnog osjećaja izolacije pojedinca, odnosno nezadovoljavanja kvantitetom i češće kvalitetom socijalnih odnosa pojedinca s drugima te izostanak osjećaja pripadanja, ljubavi i privrženosti (APA, n.d.; Berguno i sur., 2004; Hawkley i Cacioppo, 2010; Heinrich i Gullone, 2006). Drugim riječima, usamljenost je subjektivno doživljeno stanje pojedinca koje ne mora biti popraćeno stvarnom socijalnom izolacijom i isključenjem osobe iz društvenih interakcija i života (Stanley i sur., 2014). Uz ovu opću definiciju neke grane psihologije usredotočile su se na različite pojedinosti definicije usamljenosti, pa tako socijalna psihologija naglašava neispunjavanje potreba za bliskosti i zajedništvom, kognitivna psihologija ističe da se radi o uznemirujućem iskustvu čiji uzrok treba potražiti u perceptivnoj diskrepanciji između željenih i ostvarenih socijalnih interakcija pojedinca (APA, n.d.). Unatoč tome što usamljenost, pogotovo ona kratkotrajna, ne predstavlja značajne probleme za život pojedinca, ona dugotrajna povezana je brojnim negativnim posljedicama (Hawkley i Cacioppo, 2010). Tako su neka

longitudinalna istraživanja pokazala kako kronična usamljenost nema negativne efekte samo na psihičko, već i na fizičko, odnosno cjelokupno zdravstveno stanje pojedinca (Cacioppo i sur., 2006; Caspi i sur., 2006; DeNiro, 1995; Hawkey i sur., 2006; Hawkey i sur., 2009; Hawkey i sur., 2010; Hawkey i Cacioppo, 2007; Shiovitz-Ezra i Ayalon, 2010; Tilvis i sur., 2004; Wilson i sur., 2007) . Na primjer, istraživanja pokazuju kako usamljeni pojedinci brže stare, imaju veći rizik od kardiovaskularnih bolesti, povišenog krvnog tlaka te višu stopu smrtnosti, a ove su posljedice još izraženije kada se radi o kroničnoj usamljenosti (Caspi i sur., 2006; Hawkey i sur., 2006; Hawkey i sur., 2010; Hawkey i Cacioppo, 2007; Shiovitz-Ezra i Ayalon, 2010). Dodatno, usamljenost se pokazala povezanom i s psihičkim zdravljem te kognitivnim funkcioniranjem, pa tako utječe na pojavu psihoza i poremećaja ličnosti, pada kognitivnih sposobnosti, povećanja rizika od depresije, Alzheimerove bolesti i pokušaja samoubojstva (Cacioppo i sur., 2006; DeNiro, 1995; Hawkey i sur., 2009; Tilvis i sur., 2004; Wilson i sur., 2007). Zbog ovdje navedenih razloga postoji velik interes za konstruiranjem instrumenta kojim bi se precizno i pouzdano ispitao osjećaj usamljenosti. Tako se s vremenom pojavio velik broj upitnika, odnosno skala samoprocjene kojima se pokušava utemeljiti razina usamljenosti pojedinaca. Jedan od takvih instrumenata je i *Upitnik usamljenosti De Jong Giervelda* koji se sastoji 11 tvrdnji kojima se procjenjuju emocionalna, ali i socijalna usamljenost pojedinca, a namijenjena je odrasloj populaciji (De Jong Gierveld i Kamphuis, 1985; Penning i sur., 2014). Sljedeća skala koju valja spomenuti jest *Skala socijalne i emocionalne usamljenosti za odrasle* ili tzv. *SELSA* (engl. *Social and Emotional Loneliness Scale for Adults*). Ova multidimenzionalna skala također ispituje socijalnu i emocionalnu usamljenost te je prvobitno bila namijenjena ispitanicima odrasle dobi, iako rezultati pokazuju kako može uspješno mjeriti usamljenost i mlađih ispitanika, poput adolescenata (Ćubela, i Nekić, 2002; DiTommaso i sur., 2003; DiTommaso i Spinner, 1993). Na posljetku dolazimo i do najčešće korištene skale kada je u pitanju mjera usamljenosti – *UCLA skale usamljenosti* (Russell i sur., 1980). Ova mjera usamljenosti predstavlja „zlatni standard“ i prvotno je osmišljena krajem 1970-ih kada se sastojala od 20 tvrdnji koje su unatoč visokoj valjanosti i pouzdanosti naknadno doživjele neke izmjene kojima su autori odgovorili na kritike upućene originalnoj verziji (APA, n.d.; Russell i sur., 1985; Robinson i sur., 1991). Tako su Russell i suradnici (1985) u kasnijim verzijama izjednačili broj tvrdnji koji ukazuju na višu, odnosno nižu razinu usamljenosti kako bi se smanjila mogućnost pristranosti, ali i povećala konstruktna valjanost. Nadalje, nove su verzije također unaprijedile jasnoću samih tvrdnji izbacujući duple negacije i dvosmislene izraze i tako povećali valjanost rezultata kada su u pitanju različite populacije ispitanika (Russell i sur., 1985; Russell, 1996). Među kritikama upućenim originalnoj skali bile su i one da

jednodimenzionalnost skale nije bila potvrđena u svim ispitivanjima te potreba za skraćivanjem skale kako bi se njezino korištenje učinilo ekonomičnijim i prihvatljivijim za primjenu različitim kanalima (npr. telefonski, e-mailom i sl.) te izbjegle klasične mane dugih i zamornih upitnika (Allen i Oshagan, 1995). Tako skraćeni oblik skale sastojao se od sedam tvrdnji te se pokazala jednodimenzionalnom i primjenjivom na različite dobne skupine, od adolescenata pa sve do starijih odraslih (Allen i Oshagan, 1995). Unatoč brojnim napredcima, pouzdanost skraćene verzije skale pokazala se nešto nižom od originalne skale što je, kako naglašavaju autori, zadovoljavajuće kada se uzme u obzir mali broj čestica (Lacković-Grgin i sur., 1998; Hartshorne, 1993). Skraćivanjem mjera usamljenosti kao i drugih konstrukata olakšava se i ispitivanje te naknadno utvrđivanje odnosa više varijabli za koje se smatra da bi mogle biti povezane. Usprkos negativnoj konotaciji i averzivnim osjećajima koje pobuđuje, potrebno je osvijestiti kako se usamljenost kao stanje razvila evolucijski s ciljem povećanja preživljavanja (Ainsworth, 1989; Black, 2009). Naime, upravo je pokušaj smanjivanja ili uklanjanja ovog averzivnog afekta to što motivira pojedinca da traži i zadržava socijalne, bliske veze s drugima, donosno razvije privrženost prema njima (Ainsworth i sur., 1978).

1.2. PRIVRŽENOST KUĆNIM LJUBIMCIMA

Privrženost se opisuje kao evolucijska potreba za stvaranjem i održavanjem bliske emocionalne veze (Bowlby, 1969). Prema Bowlby (1969), ova vrsta povezanosti ne utječe samo na trenutno stanje i razvoj pojedinca, već ima i dugotrajne posljedice na razvoj osobe, a osnovna joj je postavka stvaranje sigurnog razvojnog okruženja (Ainsworth i sur., 1978). Bowlbyjeva teorija privrženosti često je interpretirana u kontekstu odnosa majke i djeteta ili općenitije odnosa roditelj - dijete, ali važno je istaknuti kako se ova teorija razvila upravo iz Bowlbyeva promatranja ponašanja životinja i njihovih mladunaca (Ainsworth i sur., 1978; Bowlby, 1969; Hartwig i Signal, 2020). Tako se danas ovaj pojam u širem smislu poistovjećuje s formiranjem, ulaganjem i održavanjem relativno trajnih emocionalnih veza važnih za pojedince (APA, n.d.; Ainsworth i sur., 1978; Ainsworth, 1989). Na temelju znanja o počecima razvoja teorije privrženosti te definiranju privrženosti u širem smislu kao veze koja nije isključivo ona između roditelja i djeteta, danas opravdano privrženost možemo opažati i među vrstama, kao što je čovjek i njegov kućni ljubimac (Ross i Baron-Sorensen, 1998; Zilcha-Mani i sur., 2011). Upravo su na tragu ove vrste ispitivanja odnosa, istraživači pronašli sličnosti u ponašanju dijada vlasnik - ljubimac i roditelj-dijete (Ombla i Vidaković, 2018; Voith, 1985). Prilikom ispitivanja privrženosti vlasnika i njegova kućnog ljubimca može se reći kako vlasnik preuzima ulogu

skrbnika, pa su se tako gotovo svi vlasnici u jednom istraživanju izjasnili kako svoje ljubimce smatraju prijateljima te dijelom obitelji, a nerijetko poistovjećuju svoj odnos i osjećaje prema ljubimcu s onima prema vlastitom djetetu (Voith, 1985). Dodatno pokazalo se kako ljubimci imaju sposobnost ispunjavati uloge tradicionalno vezane za druge ljude u našem socijalnom okruženju (Field i sur., 2009). Ovakvi i slični nalazi sugeriraju kako skrbnici u svom ljubimcu učestalo pronalaze osjećaj sigurnosti, ali i izvor emocionalne te socijalne potpore, no da su i oni sami izvor sigurne privrženosti za svoje ljubimce (Horowitz, 2008; Pikhartova i sur., 2014). Dakle, u kontekstu privrženosti čovjeka i ljubimca, kao i kod privrženosti općenito, ne govorimo o jednosmjernoj vezi, no kada su u pitanju kućni ljubimci, informacije o njihovoj privrženosti vlasnicima/skrbnicima iz očitih je razloga ne moguće prikupiti korištenjem upitnika. S druge strane, kada je riječ o vlasnicima/skrbnicima, upravo je njihova samoprocjena na nekom od upitnika privrženost ljubimcu poput *Upitnika privrženosti prema kućnim ljubimcima* (engl. *Pet Attachment Questionnaire - PAQ*) ili vjerojatno i najzastupljenije *Lexington skale privrženosti kućnim ljubimcima* (engl. *Lexington Attachment to Pets Scale - LAPS*) najčešće korištena metoda. Osim toga, kako bismo bolje razumjeli privrženost i njezinu ulogu u osjećaju usamljenosti pojedinca, potrebno je istaknuti kako do ovog oblika povezanosti čovjeka i životinje vjerojatno neće doći samim posjedovanjem kućnog ljubimca. Naime, na razvoj privrženosti utječu varijable poput fizičke bliskosti, brige za ljubimca te vremena provedenog u interakciji s ljubimcem (Field i sur., 2009; Hartwig i Signal, 2020; Janssens i sur., 2020). Uz ove varijable, možda je i najčešće ispitivan odnos stava kojeg pojedinac ima prema kućnim ljubimcima i njegov efekt na privrženost, a time posljedično i na usamljenost (Hawkins i Williams, 2017; Rothgerber i Mican, 2014).

1.3. STAV PREMA KUĆNIM LJUBIMCIMA

Istraživanja su pokazala kako stavovi o kućnim ljubimcima mogu imati dalekosežne posljedice, ne samo za pojedinca, već i za njegovu okolinu (Shuttlewood i sur., 2016). Sukladno tome, mišljenja pojedinaca o kućnim ljubimci mogu biti značajna za u kontekstu saznavanja informacija o njihovim stavovima prema okolišu (i zaštiti okoliša) te sudjelovanju u aktivnostima koje uključuju ne samo kućne ljubimce, već i životinje općenito (Daly i Morton, 2009; Shuttlewood i sur., 2016). Također, pojedinci koji pokazuju pozitivniji stav prema kućnim ljubimcima ujedno su pokazuju i veću razinu empatije za druge (Taylor i Signal, 2005). Dodatno, vlasnici kućnih ljubimaca imaju općenito pozitivniji stav prema njima te su tako spremniji za uključivanje u ponašanja koja uključuju zaštitu okoliša i životinja (Daly i Morton,

2009; Taylor i Signal, 2005). Jedno istraživanje pokazalo je kako je razina privrženosti značajno utjecala na stav pojedinaca prema kućnim ljubimcima tako što je privrženost bila u ulozi medijatorske varijable između načina ponašanja prema ljubimcu i promjene stava (npr. brige za ljubimca, prijateljskog ponašanja prema njemu te suosjećanja s ljubimcem) (Hawkins i Williams, 2017). Ovakvi nalazi jasno upućuju na to kako kada se radi o stavu i privrženosti kućnim ljubimcima govorimo o dvosmjernom odnosu (Daly i Morton, 2009; Hawkins i Williams, 2017; Shuttlewood i sur., 2016). Kada se radi o ispitivanje ove vrste stavova najčešće korišten instrument jest *Skala stavova prema kućnim ljubimcima* (engl. *Pet Attitude Scale – PAS*) (Templer i Arikawa, 2011). A osim nje postoje i skale poput *Animal Attitude Scale (AAS)* koje su više fokusirane na stavove prema životinjama općenito (Herzog i sur., 1991). Neovisno o fokusu ovih skala, kada je riječ o adaptiranim skalama na hrvatski jezik, prilikom pregleda literature pronađena je samo jedna skala koja svojim objektom ispitivanja i psihometrijskim vrijednostima odgovara temi ovog istraživanja, a to je *Skala stavova prema kućnim ljubimcima (PAS)* (Ombla i Penezić, 2010).

1.4. ODNOS USAMLJENOSTI, PRIVRŽENOSTI I STAVA PREMA KUĆNIM LJUBIMCIMA

Ovdje predstavljene definicije i nalazi istraživanja upućuju kako vlasnici kućnih ljubimaca prijavljuju manju razinu osjećaja usamljenosti od pojedinaca bez kućnog ljubimca (Black, 2009). Dodatno, podaci pokazuju kako posjedovanje ljubimca na usamljenost utječe stavljanjem privrženosti u dijadi vlasnik-ljubimac (APA, n.d.; Barker i Wolen, 2008; Black, 2009; Ross i Baron-Sorensen, 1998; Zilcha-Mani i sur., 2011). Pa tako vlasnici koji se smatraju „primarnim skrbnicima“, odnosno zaduženi su za hranjenje, higijenu, trening i sl. pokazuju višu razinu privrženosti od ostalih vlasnika (Hawkins i Williams, 2017). Ovaj nalaz može se potkrijepiti i činjenicom kako na djeca koja se smatraju „primarnim skrbnikom“ odnosno, smatraju ljubimca „svojim“, pokazuju veću privrženost od one koja imaju „obiteljskog ljubimca“ (Hawkins i Williams, 2017). Dodatno postoji nekoliko moderatora koji utječu na veličinu efekta koji će privrženosti ljubimcu imati na usamljenost, ali i medijatori o kojima ovisi privrženosti ljubimcu. Tako su neka istraživanja pokazala kako na vezu posjedovanja ljubimca, odnosno privrženosti ljubimcu i usamljenosti značajan utjecaj ima vrsta ljubimca – gdje se primarno ističu psi u odnosu na druge životinje (Muldoon i sur., 2019; Payne i sur., 2015). Nadalje, povećanje fizičke blizine ljubimca u svakodnevnom životu, dijeljenjem životnog prostora pokazalo se pozitivno povezano s razinom privrženosti pa su tako pojedinci

koji svoj životni prostor dijele s ljubimcem izrazili više razine privrženosti od onih čiji su ljubimci uglavnom u dvorištu (Black, 2009). Kada je riječ o fizičkoj blizini, Janssens i suradnici (2020) pronašli su dokaze kako su vlasnici imali niže razine negativnih afekata kada su na upitnik odgovarali u blizini svog ljubimca. No, samo vrijeme proteklo od nabavke kućnog ljubimca nije se pokazalo značajnim u predikciji privrženosti (Black, 2009). Neki autori smatraju kako posjedovanje ljubimca i privrženost pokazuju pozitivne učinke na usamljenost samo kada se radi o pojedincima u visoko rizičnim skupinama, odnosno onima s minimalnom razinom socijalne podrške, dok su drugi pronašli u te skupine spadaju oni stariji od 80, ali i oni od 15. do 24. godine života (Dykstra, 2009; Garrity i sur., 1989). Osim ovdje navedenih varijabli, stav pojedinca prema kućnom ljubimcu još je jedna od varijabli koja je često u ulozi moderatora privrženosti. Pa je tako pozitivan stav prema kućnim ljubimcima pozitivno povezan s privrženost ljubimcu (Hawkins i Williams, 2017; Rothgerber i Mican, 2014). I dok neka istraživanja pokazuju kako se radi o produktu ponšanja koja utječu na povećanje privrženosti, (npr. briga za ljubimca, prijateljsko ponašanje prema ljubimcu, suosjećanje s ljubimcem), drugi tvrde suprotno (Hawkins i Williams, 2017). Rothgerber i Mican (2014) izvjestili su kako stavovi o kućnim ljubimcima utječu na razvitak privrženosti njima, odnosno kako se ne radi o jednosmjernom utjecaju. Ovi nalazi bili su temelj za razvoj terapije potpomognute životinjama (engl. *Animal-assisted therapy - AAT*), gdje životinje pružaju socijalnu i emocionalnu podršku koju inače pružaju obitelj, partneri i/ili prijatelji (Lazarus i Folkman 1987). Pokazalo se i kako AAT, kao i samo posjedovanje ljubimca, ima veće benefite za one pojedince koji općenito imaju slabiju socijalnu potporu (Garrity i sur., 1989). Ovo je istraživanje provedeno kako bi se dodatno ispitao odnos vlasnika i ljubimaca te efekata koji ljubimci mogu imati na negativan afekt poput usamljenosti.

CILJ, PROBLEMI, HIPOTEZE

2.1 CILJ

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi odnos usamljenosti, privrženosti i stavova prema kućnim ljubimcima na uzorku mladih odraslih osoba.

2.2 PROBLEMI

1. Utvrditi povezanost privrženosti kućnim ljubimcima i stava prema kućnim ljubimcima
2. Utvrditi povezanost privrženosti kućnim ljubimcima i usamljenosti
3. Ispitati razlike u usamljenosti između vlasnika/skrbnika kućnih ljubimaca i onih koji ne posjeduju kućnog ljubimca

2.3. HIPOTEZE

1. Na temelju prethodnih istraživanja očekuje se pozitivna povezanost među varijablama stava i privrženosti prema kućnim ljubimcima, odnosno da će sudionici s pozitivnijim stavom prema kućnim ljubimcima ujedno biti pokazati veću privrženost prema istima (Hawkins i Williams, 2017)
2. Na temelju prethodnih istraživanja očekuje se negativna povezanost među varijablama privrženosti kućnom ljubimcu i usamljenosti, odnosno da će se pojedinci više privrženi svojim kućnim ljubimcima osjećati manje usamljenima (Barker i Wolen, 2008)
3. Na temelju prethodnih istraživanja očekuje se kako će sudionici koji su ujedno i vlasnici kućnih ljubimaca izvijestiti o nižoj razini usamljenosti od sudionika bez ljubimaca (Martos Martinez-Caja i sur., 2022)

METODA

3.1. SUDIONICI

U istraživanju je sudjelovalo 115 sudionika, od čega je 84.4% ženskog spola. Sudionici su bili punoljetni stanovnici Republike Hrvatske u dobi od 19 do 29 godina ($M=23.86$; $SD=2.75$). Od 115 sudionika njih 69.6% je studenata, a njih 30.4% nije studiralo za vrijeme provođenja istraživanja. Na posljetku 81.7 % sudionika činili su vlasnici kućnih ljubimaca, a 18.3% sudionici bez kućnih ljubimaca u vrijeme provođenja istraživanja. Uzorak je regrutiran

pomoću tehnike “snježne grude”, ali i slanjem molbe za uključivanjem u istraživanje u studentske grupe Sveučilišta u Zadru te u grupe za zaštitu životinja, vlasnike pasa (ljubimaca) i profilima azila u RH kako bi upitnik bio podijeljen među njihovim članovima u dobi od 19 do 29 godina.

3.2. MJERNI INSTRUMENTI

Kratka verzija UCLA skale usamljenosti (UCLA-U; Allen i Oshagan, 1995; prema Lacković-Grgin i sur., 2002). Skala korištena u ovome istraživanju adaptirana je i skraćena verzija originalne UCLA skale usamljenosti, koju su 1980. razvili Russell i suradnici. Dok originalna skala sadrži 20 čestica, skraćena verzija korištena u ovom istraživanju sadrži njih 7 (npr. „Ljudi su oko mene, ali ne i sa mnom“), a također se pokazala jednodimenzionalnom i jednofaktorskom te invarijantnom s obzirom na karakteristike ispitanika u uzorku kao što su dob, spol, obrazovanje i ekonomski status (Lacković-Grgin i sur., 1998). Prilikom prvog korištenja Kratke verzije UCLA skale usamljenosti na hrvatskom jeziku, autori adaptacije potvrdili su njezinu jednodimenzionalnost te pouzdanost (Cronbach alfa iznosi .83) (Lacković-Grgin i sur., 1998). Naknadnim ispitivanjem pokazalo postoji negativna korelacija rezultata na Kratkoj verziji UCLA skale i konstruktima kao što su samopoštovanje, zadovoljstvo životom i samoaktualizacijom (r iznosi od -.44 do -.49) (Nekić, 1998). Pouzdanost (Cronbach afha) u ovom istraživanju iznosi .91.

Adaptirana Lexington skala privrženosti kućnim ljubimcima (Penezić i Levačić, 2010). Kao i originalna verzija Johnsona i suradnika (1992), i Adaptirana Lexington skala privrženosti kućnim ljubimcima sadrži 23 adaptirane i prevedene čestice koje opisuju zajedničke aktivnosti, stajališta i stavove vlasnika prema njegovom ljubimcu (Levačić, 2009). Prilikom adaptacije, osim samog prijevoda, učinjene su i dodatne izmjene kako bi se skala što bolje prilagodila uzorku sudionika u Hrvatskoj. Autori adaptirane verzije skale (npr. „Moj mi ljubimac znači više nego bilo koji od mojih prijatelja.“) ističu kako je zbog boljeg diferencijacije odgovora umjesto originalne skale od četiri stupnja u adaptiranoj verziji koristi skala od pet stupnjeva (1=uopće se ne slažem, 2=uglavnom se ne slažem, 3=ni se slažem ni se ne slažem, 4=uglavnom se slažem, 5=u potpunosti se slažem) pa se tako konačni rezultat, izražen kao zbroj odgovora na pojedine tvrdnje može iznositi od 23 do 115, gdje veći rezultat znači i veću razinu privrženosti (Levačić, 2009). Naime, s obzirom na značajne promjene u prosječnoj razini privrženosti između vlasnika različitih vrsta kućnih ljubimaca u istraživanju su sudjelovali samo vlasnici pasa (Johnsona i sur., 1992). Faktorska analiza pokazala je jednofaktorsku

strukturu na konkretnom uzorku (Levačić, 2009). Autorica ističe da je kod adaptirane verzije ove skale opravdano zaključiti kako odgovori na sve čestice ukazuju na opću privrženost prema kućnom ljubimcu (Levačić, 2009). Prilikom provjere konstruktne valjanosti adaptirane skale i opće privrženosti kućnom ljubimcu jednom česticom dobivena je značajna pozitivna korelacija od $r=.47$, a kada se radi o internoj konzistenciji skale prosječna korelacija tvrdnje i ukupnog rezultata iznosila više .50 dok je ona za 14 čestica iznosila čak više od .70 te je Cronbach aflu iznosio .95 (Levačić, 2009). Pouzdanost (Cronbach alfa) u ovom istraživanju iznosi .93.

Skala stavova prema kućnim ljubimcima (Ombla i Penezić, 2010). Skala je, kako navode autori Ombla i Penezić (2010), jednofaktorske strukture te daje informaciju o općem stavu pojedinca prema “posjedovanju” kućnih ljubimaca. Sadrži 16 čestica čiji se odgovori sastoje od 5 stupnjeva (1=uoopće se ne slažem, 2=uglavnom se ne slažem, 3=niti se slažem niti se ne slažem, 4=uglavnom se slažem, 5=u potpunosti se slažem), a utvrđena je i visoka ukupna pouzdanost te Cronbach aflu iznosi .95 (Ombla i Penezić, 2010; Ombla i Vidaković, 2016). Pouzdanost (Cronbach alfa) u ovom istraživanju iznosi .89.

Sociodemografski upitnik. Kako bi se dobio potpuniji uvid u karakteristike sudionika ovog istraživanja kreiran je Sociodemografski upitnik kojim se ispitala spol i dob sudionika, njihov obrazovni status te (ne)posjedovanje kućnog ljubimca i njegovoj vrsti.

3.3. POSTUPAK

Prikupljanje podataka u sklopu istraživanja provedeno je online putem, pomoću Google Forms obrasca. Online obrazac sastojao se od uvodnih informacija (koji sadrži ime istraživača, mentora te sveučilišta u sklopu kojeg se piše završni rad) i teksta informiranog pristanka. Poziv na sudjelovanje u istraživanju sadržavao je molbu za ispunjavanjem upitnika, imena studenta koji provodi istraživanje, njegova mentora te naziva sveučilišta u čijem se sklopu provodi završni rad. Dok je dio informiranog pristanka sudionika sadržavao izjavu o pristanku sudionika za sudjelovanjem u istraživanju, izjavu o razumjevanju informacija vezanih uz provedbu istraživanja te mogućnost povlačenja iz istraživanja u bilo kojem trenutku. Dodatno, navedana je e-mail adresa kako bi sudionici mogli postaviti pitanje u vezi mogućih nedoumica vezanih za istraživanje, ali i kako će se podaci dobiveni istraživanjem obraditi prema *Zakonu o zaštiti podataka* (2018) na grupnoj razini. Nakon toga, sudionici su pristupili korištenim upitnicima u ovom istraživanju (*Adaptirana Lexington skala privrženosti kućnim ljubimcima*, *Skala stava prema kućnim ljubimcima* te *Kratka verzija UCLA skale usamljenosti*). Prije prikupljanja

podataka u svrhu ovog istraživanja, zatraženo je i dobiveno odobrenje od strane Etičkog povjerenstva Odjela za psihologiju Sveučilišta u Zadru. Ispitanici su upitniku pristupali dobrovoljno, uz zagarantiranu anonimnost podataka i mogućnost odustajanja u bilo kojem trenutku, a upoznati su i s mogućnošću dobivanja dodatnih informacija vezanih za istraživanje.

REZULTATI

Kako bi se odgovorilo na istraživačke probleme korišten je program *TIBCO Statistica 14.0.0.15*, a prije provođenja statističke analize, izračunati su deskriptivni podaci (*M*, *SD*) za *Adaptiranu Lexington skalu privrženosti kućnim ljubimcima*, *Kratku verziju UCLA skale usamljenosti (UCLA-U)* za pojedince s kućnim ljubimcima i one bez njih te *Skalu stavova prema kućnim ljubimcima*. Dobiveni deskriptivni podaci prikazani su u Tablici 1.

Tablica 1

Prikaz deskriptivnih parametara (M, SD) razine privrženosti kućnom ljubimcu i stava prema njima te usamljenosti (N=115)

Varijabla	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Raspon (min – max)	Teorijski raspon	Koeficijent asimetričnosti	Koeficijent spljoštenosti	K-S test
Privrženost kućnim ljubimcima	94	46.83	10.59	16 – 63	13 - 65	-0.69	-0.01	.10
Stav prema kućnom ljubimcu	94	57.31	11.52	26 -80	16 - 80	-0.39	-0.14	.83
Usamljenost (vlasnika ljubimaca)	94	14.33	7.24	7 - 35	7 - 35	0.92	0.03	.16*
Usamljenost (ne vlasnika ljubiamca)	21	13.76	7.37	7 - 30	7 - 35	1.38	0.79	.22

* $p < .05$

Prema deskriptivnim podacima prikazanim u Tablici 1, može se reći kako prosječni rezultati na skali privrženosti kućnim ljubimcima i na skali stavova prema kućnim ljubimcima viši od očekivanog prema teorijskom rasponu mogućih rezultata, dok je prosječna procjena usamljenosti (kod grupe vlasnika i ne vlasnika ljubimaca) niža od središnje vrijednosti skale. Dodatno, u tablici 1 prikazane se mjere normalnosti distribucije rezultata, tj. koeficijent asimetričnosti i spljoštenosti te Kolmogorov-Smirnovljev test. Ovi podaci pokazuju kako su rezultati na skali privrženosti i stavova prema kućnim ljubimcima negativno, umjereno i slabo asimetrični, odnosno kako su rezultati koncentriraniji oko viših vrijednosti. Obrnuto vrijedi za rezultate usamljenosti (za skupinu vlasnika i skupinu bez kućnih ljubimaca) gdje su koeficijenti asimetričnosti snažno pozitivni, tj. rezultati sudionika na ovoj skali koncentrirani su oko nižih vrijednosti. Osim koeficijenta asimetričnosti izračunat je i koeficijent spljoštenosti koji pokazuje kako su distribucije privrženosti i stavova prema ljubimcima slabo platokurtične, dok je raspršenje usamljenosti (u skupini vlasnika i skupini ne vlasnika ljubimaca) umjereno leptokurtično. Drugim riječima, dok se rezultati usamljenosti grupiraju oko središnje vrijednosti uz smanjenje raspršenja, kod rezultata skali privrženosti kućnim ljubimcima te stavova prema kućnim ljubimcima rezultati se slabije grupiraju oko središnjih vrijednosti skali. Naposljetku, kada je riječ o rezultatima K-S testa, podaci u Tablici 1 pokazuju kako distribucija rezultata na skali usamljenosti za vlasnike kućnih ljubimaca odstupaju značajno od normalne distribucije ($p < .05$). Usprkos tome što, rezultati Kolmogorov-Smirnovljevog testa ukazuju na to kako podaci o usamljenosti sudionika s kućnim ljubimcima odstupaju od normalne distribucije, potrebno je biti svjestan kako je do ovakvih rezultata moglo doći i broja sudionika. Naime, na značajnost rezultata može snažno utjecati broj sudionika. Pa će se tako kod velikog broja sudionika i manja odstupanja pokazati statistički značajnima dok će kod malog broja sudionika za takvu značajnost biti potrebno veliko odstupanje. Unatoč ovdje prikazanim podacima o odstupanju rezultata varijabli od normalne distribucije, na temelju navoda Hair i sur. (2022) te Klinea (2011) koji navode kako su ova odstupanja prihvatljiva u daljnjoj će analizi podataka biti korišteni parametrijski statistički postupci.

Kako bi se odgovorilo na postavljene istraživačke probleme, tj. provjerilo postoji li povezanost među rezultatima na skali usamljenosti, skali privrženosti kućnim ljubimcima i skali stavova prema kućnim ljubimcima, izračunat je Pearsonov koeficijent korelacije varijabli stava i privrženosti prema kućnim ljubimcima vlasnika, a dobiveni rezultati pokazani su Tablici 2 i Tablici 3. Dodatno, izračunat je t-test za nezavisne uzorke kako bi se utvrdilo postoji li razlika

u razini usamljenosti između sudionika s kućnim ljubimcima i onih bez kućnog ljubimca (Tablica 4).

Tablica 2

Prikaz rezultata Pearsonovog koeficijenta korelacije rezultata vlasnika kućnih ljubimaca na skali privrženosti kućnim ljubimcima te skali stavova prema njima (N=94)

	Stav prema kućnim ljubimcima	<i>p</i>
Privrženost kućnim ljubimcima	.803	.0000

Prema podacima prikazanim u Tablici 2, utvrđena je statistički značajna visoka pozitivna povezanost među rezultatima privrženosti kućnom ljubimcu i stava prema kućnim ljubimcima kod vlasnika kućnih ljubimaca, uz razinu rizika manju od 1% ($p < .01$) (Tablica 2). Pojedinci s pozitivnijim stavom prema kućnim ljubimcima ujedno su i privrženiji kućnim ljubimcima.

Tablica 3

Prikaz rezultata Pearsonovog koeficijenta korelacije rezultata vlasnika kućnih ljubimaca na skali privrženosti kućnim ljubimcima te usamljenosti (N=94)

	Usamljenost	<i>p</i>
Privrženost kućnim ljubimcima	.378	.0002

Osim toga, utvrđena je i statistički značajna umjerena pozitivna povezanost među rezultatima privrženosti kućnom ljubimcu i usamljenosti vlasnika kućnih ljubimaca, uz razinu rizika manju od 1% ($p < .01$) (Tablica 3). Vlasnici kućnih ljubimaca s višom razinom usamljenosti ujedno su i privrženiji svojim kućnim ljubimcima.

Tablica 4

Prikaz rezultata t-testa za nezavisne uzorke u usamljenosti između sudionika s kućnim ljubimcima i sudionika bez kućnih ljubimaca (N=115)

	t-test	df	p	Levene F(1, df)	df Levene	p Levene
Usamljenost	.323950	113	.747	0.0393	113	.843

Prema podacima prikazanim u Tablici 4, vidljivo je kako nije utvrđena statistički značajna razlika u razini usamljenosti između vlasnika kućnih ljubimaca i skupine sudionika bez kućnih ljubimaca ($p > .05$) (Tablica 4).

RASPRAVA

Prvi problem odnosio se na ispitivanje povezanosti privrženosti kućnim ljubimcima i stava prema kućnim ljubimcima, a prema postavljenoj hipotezi temeljenoj na rezultatima prethodnih istraživanja očekivala se pozitivna povezanost među varijablom privrženosti te stava prema kućnim ljubimcima, drugim riječima, pretpostavljalo se kako će pojedinci koji su više privrženi kućnim ljubimcima ujedno imati i pozitivniji stav prema kućnim ljubimcima (Hawkins i Williams, 2017; Martos Martinez-Caja i sur., 2022). Rezultati dobiveni ovim istraživanjem ukazuju kako postoji statistički značajna vrlo visoka pozitivna povezanost između privrženosti i stavova prema ljubimcima do koje može doći osim zbog stvarne povezanosti konstrukata i zbog povezanosti oba konstrukata s trećom zajedničkom moderatorom varijablom, odnosno kako mogućnost preklapanja ovih dviju varijabli, a uslijed čega se prihvaća prva hipoteza. Dobivene rezultate moguće je interpretirati i u drugim smjerovima. Naime, odnos stavova i privrženosti kućnim ljubimcima često se smatra međuzavisnim (Daly i Morton, 2009; Hawkins i Williams, 2017; Rothgerber i Mican, 2014; Shuttlewood i sur., 2016). Hawkins i Williams (2017) u svom su istraživanju utvrdili kako ponašanja usmjerena na brigu za ljubimca (npr. igra, šetnje, češljanje/održavanje higijene i sl.), prijateljska ponašanja (npr. razgovaranje, davanje vode i hrane i sl.) i suosjećanje prema životinjama (npr. doživljaj potresenosti prilikom svjedočenja patnji životinje) općenito utječu na povećanje razine

privrženosti kućnim ljubimcima što za uzrok ima povećanje pozitivnih stavova prema njima. S druge strane, može se zaključiti kako su i sami stavovi povezani s privrženosti, u prvom redu povećavanjem vjerojatnosti suživota s ljubimcem, a time i stvaranjem privrženosti prema njemu (Daly i Morton, 2009). Kako navodi Ombla (2012), stavovi kulture prema kućnim ljubimcima mogu imati značajan utjecaj na vjerojatnost posjedovanja ljubimca, pa time i na (ne)razvijanje privrženosti prema njemu (Hawkins i Williams 2017).

Drugim se istraživačkim problemom ispitivao odnos privrženosti kućnom ljubimcu te razine usamljenosti pojedinca. Očekivalo se kako će pojedinci koji su više privrženi svom kućnom ljubimcu ili ljubimcima postići niže rezultate na skali usamljenosti (Barker i Wolen, 2008). Prema dobivenim rezultatima možemo reći kako se ova hipoteza odbacuje, odnosno kako je viša razina privrženosti kućnom ljubimcu bila umjereno pozitivno povezana s razinom usamljenosti sudionika. Iako su ovi rezultati nekonzistentni većini prethodnih nalaza, određenim brojem ranijih istraživanja dobiveni su rezultati slični ovima (Hartwig i Signal, 2020). Tako rezultati jednog longitudinalnog istraživanja ukazuju na to da su vlasnici kućnih ljubimaca imali jednake načine nošenja sa stresom kao i oni sudionici bez ljubimaca, osim kada je bila riječ o najčešće korištenom načinu kontrole stresa – provođenje vremena s kućnim ljubimcem. Ovaj način nošenja sa stresom pokazao je nisku pozitivnu korelaciju s razinom usamljenosti ($r=.13$) (Mueller i sur., 2021). Osim ovoga podaci dobiveni u istom istraživanju pokazali su kako su vlasnici/skrbnici kućnih ljubimaca bili manje skloni provoditi vrijeme s obitelji od sudionika koji nisu posjedovali kućnog ljubimca što može imati utjecaj na povećanje razine usamljenosti (Mueller i sur., 2021) No, za potpunu interpretaciju rezultata važno je spomenuti i kako zbog povećanja vremena provedenog u interakciji s ljubimcem dolazi i do povećanja privrženosti prema ljubimcu (Hartwig i Signal, 2020).

Na kraju, trećim se problemom ispitivalo postoji li razlika u razini usamljenosti sudionika vlasnika/skrbnika kućnih ljubimaca i sudionika bez kućnog ljubimca. Hipotezom se pretpostavljalo kako će vlasnici/skrbnici ljubimaca izvijestiti o nižim razinama usamljenosti od sudionika bez kućnih ljubimaca. Prema dobivenim rezultatima vidljivo je kako se ova hipoteza odbacuje, odnosno kako nije utvrđena razlika u razini usamljenosti između uzorka vlasnika kućnih ljubimaca i uzorka bez kućnih ljubimaca. Usprkos istraživanjima na čijim je rezultatima hipoteza utemeljena i koja potvrđuju kako je suživot s kućnim ljubimcem povezan s nižim razinama usamljenosti, postoje i ona koja nisu pokazala ovakve rezultate, a koja ćemo sada razmotriti (Friedmann i sur., 2007; Hartwig i Williams, 2017; Gilbey i Tani, 2020). Jedan od mogućih razloga za ne konzistentnost rezultata leži i u korištenim mjernim instrumentima,

preciznije skali usamljenosti *UCLA-U* (Gilbey i Tani, 2020). Naime, ova skala dizajnirana i nekoliko puta revidirana za mjerenje osjećaja usamljenosti pojedinaca nije adekvatna kada je u pitanju mjerenje efekta kojeg kućni ljubimci mogu imati na usamljenost. Do ovoga dolazi prvenstveno zbog fokusa skale i njenih pojedinih tvrdnji na usamljenost kao izoliranost i ne ispunjavanje socijalnih potreba koje uključuju druge ljude (Gilbey i Tani, 2020). Naravno, do ovakvih nalaza može doći i zbog operacionalizacije „*vlasnika/skrbnika kućnog ljubimca*”. Naime kako je već ranije navedeno, istraživanja koja pokazuju pozitivan efekt ljubimca na smanjenje usamljenosti vlasnika često to rade posredstvom privrženosti prema njemu (Barker i Wolen, 2008). Pa je tako moguće da su uzrok ovog rezultata razlika u privrženosti vlasnika njihovim ljubimcima. Drugi podatak koji potvrđuje operacionalizaciju „*vlasnika/skrbnika ljubimca*“ kao uzrok ovakvih podataka jest nalaz istraživanja Hawkinsa i Williamsa (2017). Ovo je istraživanje pokazalo kako su pojedinci koji su se smatrali „primarnim vlasnicima“, neovisno da li se radilo o dječjoj ili odrasloj dobi, pokazali više razine privrženosti od ostalih vlasnika (Hawkins i Williams, 2017). Odnosno da bi došlo do smanjenja usamljenosti potrebno je uključivanje vlasnika u interakciju i svakodnevne aktivnosti za ljubimca (npr. igra, šetnje, briga o higijeni, hranjenje i sl.) (Hawkins i Williams, 2017). Treba naglasiti i kako su ovakvi rezultati mogli biti posljedica metodoloških nedostataka kao što je omjer ženskih i muških sudionika s obzirom na veću prevalenciju usamljenosti u ženskoj populaciji te znatno manjeg broja sudionika u skupini bez kućnih ljubimaca (Mueller i sur., 2021). Dodatna objašnjenja ovog rezultata mogu se potražiti u saznanju kako je za razvoj privrženosti, a time posredno i usamljenosti važan faktor fizičke udaljenosti (Black, 2009; Janssens i sur., 2020). Tako dok istraživanje Black (2009) pokazuje važnost djeljenja životnog prostora, odnosno suživota s ljubimcima kako bi se razvila privrženost prema njima, Janssens i suradnici (2020) pronašli su dokaze koji govore o trenutnom učinku blizine ljubimca. Tako njihovi nalazi upućuju na to kako vlasnici ljubimaca niže razine negativnih emocija kada su za vrijeme ispunjavanja upitnika u blizini svog ljubimca, što nije bilo kontrolirano unutar ovog istraživanja (Janssens i sur., 2020). Slično ovim nalazima su i oni Friedmanna i suradnika (2007) koji su pronašli dokaze kako neovisno o posjedovanju ljubimca ili ne, sama prisutnost prijateljske životnje može pomoći u smanjenju negativnih afekata. Također, neovisno u blizini i suživotu s ljubimcima, neki smatraju kako će do pozitivnih promjena na razini usamljenosti pojedinca doći jedino kada se radi o pojedincima u visoko rizičnim skupinama, tj. onima s niskom razinom socijalne podrške te onima koji žive sami (Duvall Antonacopoulos i Pynchyl, 2010; Garrity i sur., 1989). Što ide u prilog istraživanju koje je pokazalo kako ljubimci imaju veću ulogu u životima vlasnika koji žive sami ili Na posljetku, rezultati istraživanja Janssensa i suradnika (2020)

pokazali su da prisustvo ljubimca nije utjecalo toliko na smanjenje koliko na povećanje razine pozitivnih afekata tijekom ispunjavanja upitnika.

Ograničenja i prijedlog za unaprjeđenje te praktične implikacije

Kada su u pitanju ograničenja ovog istraživanja, potrebno je spomenuti ona koja se općenito odnose na nedostatke instrumenata i samih tehnika prikupljanja podataka. Tako unatoč prednostima poput brzine, jednostavnosti administriranja, ekonomičnosti i osjećaja anonimnosti i drugih ovaj tip istraživanja ima i svoje mane (Van Selm i Jankowski, 2006). Jedan od nedostataka je upravo praktičnost koja proizlazi iz načina odgovaranja, odnosno ne mogućnost kontroliranja samog okruženja ispunjavanja upitnika, ne mogućnost kontrole sudionika prilikom ispunjavanja te njihove pažnje na sam upitnik te njihovog stvarnog identiteta (Andrade, 2020). Ovi i slični nedostaci koji utječu na valjanost rezultata nisu posljedica samo prikupljanja podataka online upitnikom, već su vezani i za tehniku pronalaska sudionika putem tzv. *“snježne grude”* (Morgan, 2008). Kod ove tehnike može doći do pristranosti uzorka pojedinaca koji pristupaju samom istraživanju što ograničava mogućnost generalizacije nalaza istraživanja na opću populaciju (Morgan, 2008; Van Selm i Jankowski, 2006). Iako ih je, ovisno o predmetu mjerenja, nekad nemoguće zaobići samoprocjene sudionika nisu uvijek pouzdana metoda mjerenja. Tako rezultate samoprocjene sudionik može utjecati svjesno, npr. Socijalno poželjnim odgovaranjem, ili nesvjesno, npr. ekstremizacija stava do koje dolazi samim razmišljanjem o njemu. Osim ovih općenitih ograničenja istraživanja temeljenih na tehnikama i instrumentima postoje i oni specifični za ovaj tip istraživanja. Jedan od njih se naslanja na problem generalizacije rezultata, odnosno na činjenicu kako istraživanju dobrovoljno pristupaju pojedinci koji su involvirani u teme vezane za kućne ljubimce, tj. vjerojatno više privrženi svojim kućnim ljubimcima te imaju snažnije stavove prema njima (Van Selm i Jankowski, 2006). Drugi nedostatak provedenog istraživanja svakako jest neujednačenost populacije kada je riječ o spolu, što može predstavljati probleme kada je riječ o varijablama poput usamljenosti i privrženosti kućnim ljubimcima gdje je ženski spol postiže više rezultate (Hawkins i Williams, 2017; de Jong Gierveld i van Tilburg, 2016, prema Martos Martinez-Caja i sur., 2022). Naravno, u sklopu budućih istraživanja bilo bi poželjno kontrolirati vrstu kućnih ljubimca, odnosa prema njemu te vrsta suživota (npr. u stanu, u kući s dvorištem i sl.). Na kraju potrebno je spomenuti i kako su povratne informacije sudionika često sadržavale pitanja o mogućnosti ispunjavanju upitnika *„Odnos stavova i privrženosti prema kućnim ljubimcima te usamljenosti”*. Naime, neki su na temelju samog rada pretpostavili kako traženi uzorak predstavljaju isključivo vlasnici kućnih ljubimaca, te se zato predlaže korištenje jasnijeg naziva

istraživanja. Iako postoje nedostaci, prikupljenim se podacima pokušalo ispitati posjedovanje ljubimaca kao zaštitu od usamljenost te odnos privrženosti prema kućnim ljubimcima i stavova i razine usamljenosti vlasnika ljubimaca.

ZAKLJUČAK

Utvrđena je značajna pozitivna povezanost ($r=.803$) između razine privrženosti kućnom ljubimcu i stava prema kućnim ljubimcima. Sudionici s višom razinom privrženosti prema kućnim ljubimcima imali su pozitivniji stav prema kućnim ljubimcima.

Također, utvrđena je i značajna pozitivna povezanost ($r=.362$) između razine privrženosti kućnom ljubimcu i razine usamljenosti sudionika. Sudionici s višom razinom privrženosti kućnim ljubimcima bili su usamljeniji.

Naposljetku, nije utvrđena značajna razlika u razini usamljenosti među grupama sudionika koji su vlasnici/skrbnici kućnih ljubimaca i onih bez kućnih ljubimaca.

LITERATURA

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. i Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Lawrence Erlbaum.
- Ainsworth, M. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709–716.
- Allen, R. L. i Oshagan, H. (1995). *The UCLA loneliness scale: Invariance of social structural characteristics*. *Personality and Individual Differences*, 19(2), 185–195.
- Andrade, C. (2020). The Limitations of Online Surveys. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 42, 575-576. <https://doi.org/10.1177/0253717620957496>
- APA. (n.d.). *Dictionary of Psychology*. <https://dictionary.apa.org/>
- Barker, S. B. i Wolen, A. R. (2008). The Benefits of Human-Companion Animal Interaction: A Review. *Journal of Veterinary and Medical Education*, 35, 487-495.
- Berguno, G., Leroux, P., McAinsh, K. i Shaikh, S. (2004). Children's Experience of Loneliness at School and its Relation to Bullying and the Quality of Teacher Interventions. *The Qualitative Report*, 9(3), 483-499. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2004.1920>
- Black, K. (2009). Exploring adolescent loneliness and companion animal attachment. Dissertation Abstracts International: Section B: *The Sciences and Engineering*. 70.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol. 1. Attachment*. Basic Books.
- Cacioppo, J. T., Cacioppo, S. i Boomsma, D. I. (2014). Evolutionary mechanisms for loneliness. *Cognition & emotion*, 28(1), 3–21. <https://doi.org/10.1080/02699931.2013.837379>
- Cacioppo, J. T., Hughes, M. E., Waite, L. J., Hawkley, L. C. i Thisted, R. A. (2006). Loneliness as a specific risk factor for depressive symptoms: cross-sectional and longitudinal analyses. *Psychology and aging*, 21(1), 140–151. <https://doi.org/10.1037/0882-7974.21.1.140>

- Caspi, A., Harrington, H., Moffitt, T. E., Milne, B. J. i Poulton, R. (2006). Socially isolated children 20 years later: risk of cardiovascular disease. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 160(8), 805–811. <https://doi.org/10.1001/archpedi.160.8.805>
- Covert, A. M., Whiren, A. P., Keith, J. i Nelson, C. (1985). Pets, early adolescents, and families. *Marriage and Family Review*, 8(3–4), 95–108.
- Ćubela, V. i Nekić, M. (2002). Usamljenost srednjoškolaca u domenama prijateljskih, obiteljskih i ljubavnih odnosa: Prilog validaciji upitnika SELSA, *RADOVI - Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*. 41, 18, 69-94.
- Daly, B. i Morton, L. L. (2009). Empathic Differences in Adults as a Function of Childhood and Adult Pet Ownership and Pet Type, *Anthrozoös*, 22:4, 371-382. <https://doi.org/10.2752/089279309X12538695316383>
- De Jong Gierveld, J. i Kamphuis, F. H. (1985). The development of a Rasch-type loneliness scale. *Applied Psychological Measurement*, 9(3), 289-299.
- DeNiro, D. A. (1995). Perceived alienation in individuals with residual-type schizophrenia. *Issues in mental health nursing*, 16(3), 185–200. <https://doi.org/10.3109/01612849509006934>
- DiTommaso, E. i Spinner, B. (1993). *The development and initial validation of the Social and Emotional Loneliness Scale for Adults (SELSA)*. *Personality and Individual Differences*, 14(1), 127–134. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(93\)90182-3](https://doi.org/10.1016/0191-8869(93)90182-3)
- DiTommaso, E., Brannen-McNulty, C., Ross, L. i Burgess, M. (2003). Attachment styles, social skills, and loneliness in young adults. *Personality and Individual Differences*, 35(2), 303-312.
- Duvall Antonacopoulos, N.M. i Pychyl, T.A. (2010). An Examination of the Potential Role of Pet Ownership, Human Social Support and Pet Attachment in the Psychological Health of Individuals Living Alone. *Anthrozoos: A Multi-disciplinary Journal of the Interactions of People & Animals*, 38, 37-54.
- Dykstra, P. A. (2009). Older adult loneliness: myths and realities. *European Journal of Ageing*, 6(2), 91–100.

- Field, N. P., Orsini, L., Gavish, R. i Packman, W. (2009). *Role of Attachment in Response to Pet Loss*, *Death Studies*, 33:4, 334-355, <https://doi.org/10.1080/07481180802705783>
- Friedmann, E., Thomas, S. A., Cook, L. K., Tsai, C. i Picot, S. J. (2007). A Friendly Dog as Potential Moderator of Cardiovascular Response to Speech in Older Hypertensives, *Anthrozoös*, 20:1, 51-63.
- Garrity, T. F., Stallones, L., Marx, M. B. i Johnson, T. P. (1989). Pet ownership and attachment as supportive factors in the health of the elderly. *Anthrozoös*, 3(1), 35–44. <https://doi.org/10.2752/089279390787057829>
- Gilbey, A. i Tani, K. (2020). *Pets and Loneliness: Examining the Efficacy of a Popular Measurement Instrument*. *Anthrozoös*, 33(4), 529–546. <https://doi.org/10.1080/08927936.2020.1771058>
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M. i Sarstedt, M. (2022). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)*. Sage.
- Hartshorne, T. S. (1993) Psychometric Properties and Confirmatory Factor Analysis of the UCLA Loneliness Scale. *Journal of Personality Assessment*, 61:1, 182-195, https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6101_14
- Hartwig, E. i Signal, T. (2020). Attachment to companion animals and loneliness in Australian adolescents. *Australian Journal of Psychology*. 72. <https://doi.org/10.1111/ajpy.12293>
- Hawkins, R. i Williams, J. (2017). Childhood Attachment to Pets: Associations between Pet Attachment, Attitudes to Animals, Compassion, and Humane Behaviour. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(5), 490.
- Hawkley, L. C. i Cacioppo, J. T. (2007). Aging and Loneliness: Downhill Quickly? *Current Directions in Psychological Science*, 16(4), 187–191. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2007.00501.x>
- Hawkley, L. C. i Cacioppo, J. T. (2010). Loneliness matters: a theoretical and empirical review of consequences and mechanisms. *Annals of behavioral medicine : a publication of the Society of Behavioral Medicine*, 40(2), 218–227. <https://doi.org/10.1007/s12160-010-9210-8>

- Hawkley, L. C., Masi, C. M., Berry, J. D. i Cacioppo, J. T. (2006). Loneliness is a unique predictor of age-related differences in systolic blood pressure. *Psychology and aging*, 21(1), 152–164. <https://doi.org/10.1037/0882-7974.21.1.152>
- Hawkley, L. C., Thisted, R. A. i Cacioppo, J. T. (2009). Loneliness predicts reduced physical activity: cross-sectional & longitudinal analyses. *Health psychology : official journal of the Division of Health Psychology, American Psychological Association*, 28(3), 354–363. <https://doi.org/10.1037/a0014400>
- Hawkley, L. C., Thisted, R. A., Masi, C. M. i Cacioppo, J. T. (2010). Loneliness predicts increased blood pressure: 5-year cross-lagged analyses in middle-aged and older adults. *Psychology and aging*, 25(1), 132–141. <https://doi.org/10.1037/a0017805>
- Heinrich, L. M. i Gullone, E. (2006). The clinical significance of loneliness: A literature review. *Clinical Psychology Review*, 26(6), 695–718. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2006.04.002>
- Herzog, H., Betchart, N. i Pittman, R. (1991). Gender, Sex Role Orientation, and Attitudes Toward Animals. *Anthrozoos: A Multidisciplinary Journal of The Interactions of People & Animals*. 4. 184-191. <https://doi.org/10.2752/089279391787057170>
- Horowitz, S. (2008). *The Human—Animal Bond: Health Implications Across the Lifespan. Alternative and Complementary Therapies*, 14(5), 251–256. <https://doi.org/10.1089/act.2008.14505>
- Janssens, M., Eshuis, J., Peeters, S., Lataster, J., Reijnders, J., Enders-Slegers, M.-J. i Jacobs, N. (2020). The Pet-Effect in Daily Life: An Experience Sampling Study on Emotional Wellbeing in Pet Owners. *Anthrozoös*, 33(4), 579–588.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). Guilford Press.
- Lacković-Grgin, K., Penezić, Z. i Sorić, I. (1998). Usamljenost i samoća studenata: Uloga afilijativne motivacije i nekih osobnih značajki. *Društvena Istraživanja*, 4-5 (36-37), 543-558.

- Lazarus, R. S. i Folkman, S. (1987). Transactional theory and research on emotions and coping. *European Journal of Personality*, 1(3, Spec Issue), 141–169. <https://doi.org/10.1002/per.2410010304>
- Levačić, J. (2009). Pokušaj validacije adaptirane lexington skale privrženosti kućnim ljubimcima. *Suvremena psihologija*, 12 (2), 391-405. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/82964>
- Martos Martinez-Caja, A., De Herdt, V., Enders-Slegers, M. J. i Moons, C. P. H. (2022). Pet ownership, feelings of loneliness, and mood in people affected by the first COVID-19 lockdown. *Journal of veterinary behavior : clinical applications and research : official journal of : Australian Veterinary Behaviour Interest Group, International Working Dog Breeding Association*, 57, 52–63. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2022.09.008>
- Morgan, DL. (2008). Snowball sampling In: *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. SAGE Publications.
- Mueller, M. K., Richer, A. M., Callina, K. S. i Charmaraman, L. (2021). *Companion Animal Relationships and Adolescent Loneliness during COVID-19*. *Animals*, 11(3), 885. <https://doi.org/10.3390/ani11030885>
- Muldoon, J. C., Williams, J. M. i Currie, C. (2019). Differences in boys' and girls' attachment to pets in early-mid adolescence. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 62, 50–58. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2018.12.002>
- Nekić, M. (1998). *Usamljenost i samoća: njihovi korelati u kasnoj adolescenciji*. Diplomski rad, Sveučilište u Zadar.
- Netz, Y., Goldsmith, R., Shimony, T., Arnon, M. i Zeev, A. (2013). Loneliness is associated with an increased risk of sedentary life in older Israelis. *Aging & mental health*, 17(1), 40–47. <https://doi.org/10.1080/13607863.2012.715140>
- Omba, J. (2012). Kućni ljubimci i implikacije za zdravlje i psihofizičku dobrobit njihovih vlasnika. *Klinička psihologija*, 5 (1-2), 59-78. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/158522>

- Ombla, J. i Penezić, Z. (2010). Privrženost kućnim ljubimcima i neke karakteristike vlasnika pasa. U: I. Sorić, V. Ćubela Adorić, Lj. Gregov, Z. Penezić (Ur.), *Sažeci radova/ Zadar. Usmeno priopćenje s: XVII. Dana psihologije u Zadru. Sveučilište u Zadru.*
- Ombla, J. i Vidaković, M. (2018). Provjera osnovnih koncepata teorije privrženosti u okviru odnosa vlasnik-kućni ljubimac. *Psihologijske teme*, 27 (2), 195-220. <https://doi.org/10.31820/pt.27.2.4>
- Ong, A. D., Uchino, B. N. i Wethington, E. (2016). Loneliness and Health in Older Adults: A Mini-Review and Synthesis. *Gerontology*, 62(4), 443-449. <https://doi.org/10.1159/000441651>
- Payne, E., Bennett, P. C. i McGreevy, P. D. (2015). Current perspectives on attachment and bonding in the dog-human dyad. *Psychology research and behavior management*, 8, 71-79. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S74972>
- Penning, M.J., Liu, G. i Chou, P.H.B. Measuring Loneliness Among Middle-Aged and Older Adults: The UCLA and de Jong Gierveld Loneliness Scales. *Soc Indic Res* 118, 1147-1166 (2014). <https://doi.org/10.1007/s11205-013-0461-1>
- Petz, B. (2005). *Psihologijski rječnik*. Naklada Slap.
- Pikhartova, J., Bowling, A. i Victor, C. (2014). Does owning a pet protect older people against loneliness?. *BMC geriatrics*, 14, 106. <https://doi.org/10.1186/1471-2318-14-106>
- Pinquart, M. i Sörensen, S. (2001). Influences on Loneliness in Older Adults: A Meta-Analysis. *Basic and Applied Social Psychology* 23. 245-266. <https://doi.org/10.1207/153248301753225702>
- Robinson, J.P., Shaver, P.R. i Wrightsman, L.S. (1991). *Measures of Personality and Social Psychological Attitudes*. Vol. 1. Academic.
- Ross, C. B. i Baron-Sorensen, J. (1998). *Pet loss and human emotion: Guiding clients through grief*. Accelerated Development.

- Rothgerber, H. I Mican, F. (2014). Childhood pet ownership, attachment to pets, and subsequent meat avoidance. The mediating role of empathy toward animals. *Appetite*, 79, 11–17. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2014.03.032>
- Russell, D., Peplau, L.A. i Cutrona, C.E. (1980). The revised UCLA Loneliness Scale: Concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39, 472-480.
- Russell, D.W. (1996). UCLA Loneliness Scale (Version 3): reliability, validity, and factor structure. *Pers Assess*, 66(1), 20–40. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6601_2
- Shiovitz-Ezra, S. i Ayalon, L. (2010). Situational versus chronic loneliness as risk factors for all-cause mortality. *International psychogeriatrics*, 22(3), 455–462. <https://doi.org/10.1017/S1041610209991426>
- Shuttlewood, C. Z., Greenwell, P. J. i Montrose, V. T. (2016). Pet Ownership, Attitude Toward Pets, and Support for Wildlife Management Strategies. *Human Dimensions of Wildlife*, 21(2), 180–188. <https://doi.org/10.1080/10871209.2016.1116029>
- Stanley, I. H., Conwell, Y., Bowen, C. i Van Orden, K. A. (2014). Pet ownership may attenuate loneliness among older adult primary care patients who live alone. *Aging & mental health*, 18(3), 394–399. <https://doi.org/10.1080/13607863.2013.837147>
- Taylor, N. i Signal, T. D. (2005). Empathy and attitudes to animals. Anthrozoos: A Multidisciplinary. *Journal of the Interactions of People & Animals*, 18, 18–27.
- Templer, D. i Arikawa, H. (2011). The Pet Attitude Scale. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-9761-6_20
- Tillich, P. (1959). *The eternal now*. McGraw-Hill.
- Tilvis, R. S., Kähönen-Väre, M. H., Jolkkonen, J., Valvanne, J., Pitkala, K. H. i Strandberg, T. E. (2004). Predictors of cognitive decline and mortality of aged people over a 10-year period. *The journals of gerontology. Series A, Biological sciences and medical sciences*, 59(3), 268–274. <https://doi.org/10.1093/gerona/59.3.m268>

- Van Selm, M. i Jankowski, N.W. (2006). Conducting Online Surveys. *Qual Quant* 40, 435–456. <https://doi.org/10.1007/s11135-005-8081-8>
- Voith, V. L. (1985). Attachment of People to Companion Animals. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 15(2), 289–295. [https://doi.org/10.1016/s0195-5616\(85\)50301-0](https://doi.org/10.1016/s0195-5616(85)50301-0)
- Wilson, R. S., Krueger, K. R., Arnold, S. E., Schneider, J. A., Kelly, J. F., Barnes, L. L., Tang, Y. i Bennett, D. A. (2007). Loneliness and risk of Alzheimer disease. *Archives of general psychiatry*, 64(2), 234–240. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.64.2.234>
- Zilcha-Mano, S., Mikulincer, M. i Shaver, P. R. (2011). Pet in the therapy room: An attachment perspective on Animal-Assisted Therapy. *Attachment & Human Development*, 13:6, 541-561. <https://doi.org/10.1080/14616734.2011.608987>